ביתו: (ה) ויקל וגו' לפני כל קהל עדת בני ישראל. מתחבטים לפניהם, והרגו עד כמה הגיעו בתלונתם, עד שנמלאים פורה רחם מרידה ממש, מה שלא עלה על דעת רוב קהל עדת ישראל: (ו) קרעו בגדיהם. על דברי נאלה הללו, אמנם לא השיבו להם מאומה, דמי שנגע לאפיקורסות אין טוענין עמו דכל שכן דפקר טפי, אבל הקדוש ברוך הוא דבר על דברת זה הכת בפ"ע כאשר יבואר: (ז) אל כל עדת בני ישראל. שלא הגיעו לידי נאלות כאלה, וקרבת עבודת אלהים יתפלון, רק מתלוננים על ביאת הארץ וכניסתה, מצד כח הדמיון שהקב"ה שנא אותם, אבל עם שני הכתות שנגעלה [בהם] אפיקורסות לא דברו מאומה, דכל שכן דפקרי טפי: טובה הארץ מאד מאד. לא בלו לשבח הארץ כמה היא זבת חלב ודבש, שהרי ראו בעיניהם וכל המרגלים העידו כי כן הוא, ואם כן לא היה להם לומר אלא אם חפץ בנו ה' ונתנה לנו את ארצו את עם הארץ וגו', וכל מה שבינתים נראה הכל מיותר, וגם לשון ואתם אינו מובן כלל, שהרי מדברים עמהם, ומה מקרא חסר לך בה' אל תמרודו ואל תיראו וגו'. אלא העלו כי ארץ טובה כמוה אינו בעולם כלל, ואם כי יש הרבה ארצות טובות בעולם ואולי עוד יותר מארץ ישראל, אבל כל טוב תמידי מלבד שאין הרגש בטובה, עוד כרוך רע ההגה לרגל הטוב, כי לפתח תעוגים מטאת רובץ, ואין לך רע יותר מזה, על כן דרשו חז"ל על הא דכתיב וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד, מאד זה מלאך המות, ועוד הרבה כיב"ז, ביארו בזה דיש בעולם כמה רעות בעצם, אבל המה מוסיפים שבח בטובה, מצד שמרגישים בטוב, וגם שומרים את האדם שלא יבעט על פי הטוב, כך אמרו לכל עדת בני ישראל נגד מה ששמעו נאלות הכת, המבקשים לפרוק עול מלכות שמים, הן באמת טובה הארץ מאד מאד, במה שהשגחה תמידית שמה כאשר יבואר במקרא הסמוך, היא טובה מאד, שאין הטוב שבה מחטיא הרבה כי ההשגחה שולטת ביותר להעניים, וממילא הרגשת הטוב הרבה, באשר הרע מצוי שם לפי ההשגחה על כל איש לפי מעשיו, כאשר ראו המרגלים הרע שאירע לכנעניים אז לעורך השעה היא היא טובת הארץ מאד מאד, ומשמעות מאד מאד שני פעמים לשני הוראות, מאד לטובה גשמית, מאד במה שההשגחה שומרת את האדם מן החטא, ונמצא שמאד השני טובה רוחנית, ועי' מש"כ בס' שמות א' ז', ומש"ה אמרו גם המה עול מלכות שמים, הן באמת טובה הארץ מאד מאד, במה שהשגחה תמידית שמה כאשר יבואר במקרא הסמוך, היא טובה מאד, שאין הטוב שבה מחטיא הרבה כי ההשגחה שולטת ביותר להעניים, וממילא הרגשת הטוב הרבה, באשר הרע מצוי שם לפי ההשגחה על כל איש לפי מעשיו, כאשר ראו המרגלים הרע שאירע לכנעניים אז לעורך השעה היא היא טובת הארץ מאד מאד, ומשמעות מאד מאד שני פעמים לשני הוראות, מאד לטובה גשמית, מאד במה שההשגחה שומרת את האדם מן החטא, ונמצא שמאד השני טובה רוחנית, ועי' מש"כ בס' שמות א' ז', ומש"ה אמרו גם המה

תאר עברנו בה לתור אותה, שאקרו שיבת הדבר שראו ממיס הרבה, שהוא מרוב השגחה שבה: (ח) ונתנה לנו ארץ אשר היא זבת חלב ודבש. אין הלשון מדויק, והכי מיבעי והביא אותנו אל הארץ הזאת אשר היא זבת חלב ודבש ונתנה לנו, אלא הכי פירושו אינה כשאר ארצות הטובות שא"צ השגחת ה' אלא בתחילת ביאה לאותו מקום שהיא טובה, אבל אחר שכבר הביא והרי היא טובה, שוב עולם כמנהגו נוהג על פי הטבע, אם לא במקרה שהקב"ה מעניש כמו סדום וכדומה, מה שאין כן ארץ הקודש גם אחר שכבר הביא וכבר היא ארץ זבת חלב ודבש, גם אז אנו צריכים לברכתו שלא יתקלקל ועוד הרבה סיבות ומאורעות, וזהו דבריהם ונתנה לנו ארץ אשר היא זבת חלב ודבש, גם אחרי שהיא מלאה בברכותיה עוד נדרשים אנו שיתן אותה לנו, וכזה טובה הארץ מאד מאד, וע' בספר דברים י"א מקרא ט' י': (ט) אך בה' אל תמרודו. מתנתו אלויה בזה שהיו מקבלים עול מלכות שמים, ולא תהיו לאותם האנשים שרצו לפרוק עול מלכות שמים מעל ראשם, וזה נקרא מרידה במלך ה' צבאות. והנה עד כה אזהרה גם לאותו הדור גם לדורות הבאים אחריהם, עתה הוסיפו לדבר בענין הכניסה, ואתם. מה שייך אך לאותו הדור שמדברים עמם: כי לחמנו הם. על דבר עיקר הטענה הגלויה שהיא בשנאת ה' אותנו וגו', והיה הוכחתם לזה ממה שראו המרגלים עם גדול ורם ובני ענק ועריס בצורות, ואי לא כך רצון ה' להשמיד אותו דור, היה ראוי שתהיה השגחת ה' לשלות דבר וחלישות בגבורי מלחמה הללו, ואז לא היה פחד, וטענה זו מבוארת בספר דברים א' כ"ח, על זה בא תשובת יהושע וכלב, שהם דומים ללחמם שרוצה הקב"ה להראות תמיד השגחתו פרטית על כל יחיד לפי מעשיו, הן במדבר שהיה דבר ה' בפירוש ע"ז כמש"כ בספר שמות ט"ז ד', וכן לדורות איתא בתענית דף ט' גשם בשביל יחיד, והיינו פרנסה כל יחיד ניתן לפי מעשיו, כך רצה הקב"ה להראות השגחתו בשעת כניסה לכל יחיד לפי מעשיו, ואלו לא היה מה לעשות בשעת כניסה, כמו בילאת מצרים וקריעת ים סוף לא היה ניכר אדם גדול בתורה וירא אמים לפני הדיוט, מה שאין כן כאשר היו בעלי מלחמה מבני ענק ועוד גבורים, היתה ניכרת הגלתה כל אחד לפי מה שהוא, והרי כתיב בספר יהושע דכלב הורים את שלשה בני הענק וזה היה הגלתה נפלאה, ולפי ערך היה ביד כל אחד, והיינו

כי לחמנו הם. עוד נכנל בזה המשל, באשר אינו דומה השגחה פרטית דפרנסה להשגחה דמלחמה, דבפרנסה אפילו מי שהוא חוטא והשגחה עליו לרעה, מכל מקום אין מת לשחת, אלא באופן רע משיג פרנסתו, מה שאין כן במלחמה אם הוא חוטא, הרי זה מסוכן ממש, ומזה הטעם בא המלוה לדורות דמי שהוא ירא מעבירה יסוב ממלחמה, ואם כן היו ירחים ממלחמה המוכרחת הלז, על זה השיבו כי מלחמה זו אינה דומה אלא לחמנו, שמי שאינו הגון לא יצא במלחמתו, אבל לא יהרג, ועל זה הוסיפו לומר סר צלם מעליהם. דכל אדם אינו ליה מזלא כדאיתא ריש מסכת ב"ק וכמש"כ בספר בראשית ד' י"ד, אם כן מלבד חוזק גופו עוד המזל שהוא כלל רוחני מלחתה, כך המזל רוחני מלמעלה מגין עליו, אבל הכנעניים סר המזל מעליהם, ולא כשאר להם אלא כח הגשמי שהוא כמו סוס ושור, ולהיפך אנחנו וה' אתנו. לבד עזר המזל שלכל אדם עוד ה' אתנו, שהוא בלי גבול, על כן אל תיראום. אין מקום לפחד, כמו שאין אדם ירא לנחוש עם שור

ותמור, אף על גב שהמה חזקים ממנו, וגם אין הסכנה מצויה אפילו לא יצלח להרוג מחמת חטאו, מכל מקום ימלט מהסכנה כמו שאדם נמלט מבהמה שאינו יכול לה: (י) לרגום אותם באבנים. לא קיבלו תשובה זו, וכמבואר להלן ל"ב י"א כי לא מלאו אחרי, וביארנו על פי עומק הלשון, שלא רצו להכנס תחת השגחה פרטית במלחמה, משום שיראו להיות בסכנת נפשות בהשגחה פרטית, וע"ע מש"כ שם: וכבוד ה' וגו'. וזה נפל פחד ה' עליהם, ומשום הכי נראה הכבוד אל כל בני ישראל, כדי שלא יתחיתו, ועי' מש"כ בספר שמות ל"ג י' וזה הספר להלן כ' ו': (יא) עד אנה ינאצוני. משמעות נאלה הוא בזיון, כמו כי נאצו האנשים את מנחת ה'

בשמואל ב' [ב' י"ז], כין מי שאומר שאין יכולת ה' נמלא מבזה כמו, כין מי שמסיר מעליו השגחת ה' הרי זה מבזה אותו כביכול, וכמו דכתיב נאצו את קדוש ישראל זכרו אחור (ישעיה ל'), פירוש המה לא רצו בהשגחתו, משום הכי הסיר המקום השגחתו מהם, והרי זה כמו זכרו לאחור מבלי הביט על לדם. ואמר הקב"ה למשה זה הלשון גם על הכת שאמרו שאין הבעל הבית יכול להוציא כליו, גם על הכת שרוצים להנתק מהשגחתו ומעול עבודתו ית': עד אנה ינאצוני. והבדל בין עד אנה לעד מתי, דעד מתי משמעו בכמות הזמן, ועד אנה משמעו באיכות הענין. ועל הכת שאמרו והתפקו במעוט היכולת אמר עד היכן מגיע נאלה זו, דגם עד כה התפקו במעוט היכולת אם לחם יוכל תת אם יכין שאר לעמו, וגם זו נאלה, אבל אינו כל כך, שהרי באמת הוא דבר פלא למעלה מהליכות הטבע, אבל היכולת להגביהם במלחמה בדרך הטבע אינו מן הפלאות כל כך, ואם כן הנאלה רבה בזה, וכן על הכת שמרדו בהשגחה אמר עד היכן מגיע נאלה זו, דגם עד כה בקשו להנתק מתחת השגחה בדרך תפארת עד אשר משום זה שלחו מרגלים כמש"כ, אבל אינו נאלה כל כך שהרי באמת הוא דבר קשה ולמעלה מכח טבע אנושי, אבל שעבוד תחת עול מלכות שמים והשגחתו ית' על פי דרך הטבע אינו קשה כל כך, ואם כן הנאלה רבה בזה: ועד אנה לא יאמינו בי. זה אמר ה' נגד הכת שאמרו בשנאת ה' אותנו מביא אותנו לנפול בחרב, על זה אמר ה' עד היכן אעשה כל כך אותות שלא כן הוא, אלא רצוי שיכבשו ארץ ישראל, וכמו שמבואר בפרשת דברים שהוכיח משה לפניהם ממה שעשה הקב"ה נפלאות בקרבם מה שאין

נוגע בהיכם אנא להם עצמם, מזה אות ברור שאין מתשבה אחרת מ"ו. ולא אמר ה' בכל נפלאותי, משום שאין הכונה כאן שיכירו מזה יכולת ה', אלא שיקחו מהנפלאות אות שכך הוא רצונו ית'. ובתהלים ק"ו כתיב וימאסו בארץ חמדה לא האמינו לדברו, היינו מה שאמר שהוא אוהב אותם ורצונו בטובם:

www.machonmeir.org.il ערוץ מאיר - הערוץ שלי ליהדות